

*Євась Т.В., старший викладач
кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Жигола О.С., магістрант 2 року підготовки,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Яблочников С.Л., д.пед.н., к.т.н., професор,
завідувач кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

АНАЛІЗ АКТИВІВ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

ANALYSIS OF THE ASSETS OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

Анотація. У роботі розглядається сутність активів та їх складові. Досліджуються основні методи аналізу активів. Визначаються етапи процесу аналізу стану та структури активів навчального закладу. На прикладі одного з навчальних закладів України здійснено аналіз динаміки складових майна та досліджено його структуру в розрізі оборотних та необоротних активів.

Ключові слова: активи, оборотні активи, необоротні активи, структура активів, баланс.

Abstract. The article considers the essence of assets and their components. The basic methods of analysis of assets are studied. The stages of the analysis of the status and structure of the assets of an educational establishment are determined. The analysis of the dynamics of the assets components is carried out for one of the Ukrainian educational establishment and studied its structure in the context of current and non-current assets.

Keywords: assets, current assets, non-current assets, assets structure, balance.

Постановка проблеми. Сьогодні для якісного здійснення освітньої, навчально-виховної, наукової, науково-технічної, видавничої, культурно-мистецької, творчої, спортивно-оздоровчої та іншої діяльності навчальним закладам необхідно ефективно формувати та використовувати сучасну матеріальну базу. Основою такої бази є майно (активи) закладу освіти, що є в його розпорядженні на правах власності або володіння та відображене в його балансі. Тому проблема формування достатнього обсягу та стану активів, у їх відповідній структурі, що забезпечить досягнення найбільшого економічного ефекту господарської діяльності навчальних закладів є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам визначення сутності активів, підходам до оцінки їхнього стану та структури, ефективності використання присвячені роботи багатьох науковців і практиків, серед яких можна виділити наступних: Абдурахманова А.Е. [1], Базилінська О.Я. [2], Бланк І.А., Клименко С.О. [4], Кремповая Н.Л. [1], Мікрюкова Л.В. [4], Момот Т.В., Поддєрьогін А.М., Савицька Г.В., Шелудько В.М. [7], та інші. І хоча у більшості робіт увага акцентується на окремих складових активів підприємства та методах їхнього аналізу, сьогодні виникає необхідність у розробці нових підходів щодо оцінки стану та оптимізації структури активів підприємства [3, с. 16].

Метою дослідження є аналіз теоретичних та практичних аспектів оцінки стану та структури активів закладу; дослідження стану, структури, динаміки та якісної характеристики основних та оборотних активів навчального закладу (на прикладі Вінницького вищого професійного училища Департаменту поліції охорони).

Виклад основного матеріалу. Активи – це майно в його матеріальній і нематеріальній формах, придбане закладом за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у

його розпорядженні та призначені для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку [7].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [5].

Залежно від строку та специфіки використання у навчально-господарській діяльності закладу активи поділяють на необоротні (господарські засоби, що обслуговують основну діяльність з терміном використання більше одного року) та оборотні (господарські засоби, що обслуговують основну діяльність з терміном використання до одного року) [1, с. 11].

Процес аналізу стану та структури активів навчального закладу складається із таких етапів:

- вертикальний та горизонтальний аналіз активів;
- аналіз коефіцієнтів структури активів;
- аналіз оборотних та необоротних активів;
- якісна характеристика основних засобів [2].

Вертикальний (структурний) аналіз базується на розрахунку питомої ваги окремих структурних складових агрегованих фінансових показників.

Горизонтальний (трендовий) аналіз базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників навчального закладу у часі.

Аналіз фінансових коефіцієнтів базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності навчального закладу між собою [4, с. 551-552].

На прикладі Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони була здійснена оцінка складу, структури та динаміки активів навчального закладу за 2014-2016 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз складу, структури та динаміки активів
Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони за 2014-2016 роки

Показники	2014 рік		2015 рік		2016 рік		Темпи приросту, %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2015-2014	2016-2015
Необоротні активи	4263	76,00	4128	66,31	4150	73,67	-3,17	0,53
Оборотні активи	1346	24,00	2097	33,69	1484	26,33	55,79	-29,23
Баланс	5609	100	6225	100	5634	100	10,98	-9,49

Джерело: [6]

Як видно із табл. 1 загальна вартість майна училища у 2015 році зросла на 10,98%, тоді як у 2016 році вона зменшилась на 9,49%. Зменшення валюти балансу у 2016 році є негативним явищем, оскільки зменшилися можливості навчального закладу для надання освітніх послуг. Причинами, що вплинули на зміну валюти балансу є значне скороченням вартості оборотних активів на 29,33% у 2016 році.

Аналіз коефіцієнтів структури активів навчального закладу дозволяє оцінити його господарський потенціал та, певною мірою, ліквідність балансу (табл. 2).

Коефіцієнт постійності вказує на частку необоротних активів у майні навчального закладу. Як видно із табл. 2 показник має нестійку тенденцію до зміни: негативним є його зменшення у 2015 році до 0,66 (порівняно із 2014 роком, коли значення коефіцієнта становило 0,76), позитивно оцінюється його зростання у 2016 році до 0,72 (порівняно із 2015 роком на 0,08), оскільки це свідчить про зростання господарського потенціалу училища.

Оберненим показником до коефіцієнту постійності є коефіцієнт мобільності, який вказує на те, що майно Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони не може змінити структуру протягом короткого періоду часу, оскільки даний коефіцієнт має низькі значення: 0,24 у 2014 році, 0,34 – у 2015 році та 0,26 – у 2016 році.

Аналіз показників структури активів
Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони за 2014-2016 роки

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Абсолютний приріст	
				2015-2014	2016-2015
Коефіцієнт постійності	0,76	0,66	0,74	-0,10	0,08
Коефіцієнт мобільності	0,24	0,34	0,26	0,10	-0,08
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,32	0,51	0,36	0,19	-0,15

Джерело: [6]

Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів має нестійку тенденцію зміни. Так, у 2015 році він збільшився на 0,19 і становив 0,51, то у 2016 році зменшився на 0,15 і склав до 0,36. Зменшення показника у 2016 році оцінюється негативно, оскільки це може свідчити про зниження ліквідності балансу.

Оборотні активи – це наймобільніша частина капіталу, від стану і раціонального використання якого багато в чому залежать результати господарської діяльності та фінансовий стан навчального закладу (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз динаміки та структури оборотних активів
Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони за 2014-2016 роки

Показники	2014 рік		2015 рік		2016 рік		Темпи приросту, %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2015-2014	2016-2015
Запаси	346	25,71	503	23,99	528	35,58	45,37	4,97
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	891	66,20	968	46,16	184	12,40	8,64	-80,99
Дебіторська заборгованість за розрахунками	8	0,59	276	13,16	416	28,03	3350,00	50,72
Інша поточна дебіторська заборгованість	42	3,12	59	2,81	69	4,65	40,47	16,95
Гроші та їх еквіваленти	13	0,97	14	0,67	10	0,67	7,69	-28,57
Витрати майбутніх періодів	5	0,37	13	0,62	8	0,54	160,00	-38,46
Інші оборотні активи	41	3,05	264	12,59	269	18,13	543,90	1,89
Всього	1346	100	2097	100	1484	100	55,79	-29,23

Джерело: [6]

Отже, як видно із табл. 3 найбільший внесок у формування оборотних активів підприємства зробила дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги у 2014-2015 роках (її частка у структурі активів відповідно складала 66,20% і 46,16%) та запаси і дебіторська заборгованість за розрахунками у 2016 році (їхня частка у структурі активів відповідно складала 35,38% і 28,03%). Загалом, дебіторська заборгованість училища за всіма її видами у 2016 році становить у структурі активів 44,99% (12,40 + 28,03 + 4,65). Відведення значної суми коштів у дебіторську заборгованість може призвести до фінансових

ускладнень, навчальний заклад може відчувати нестачу коштів для придбання запасів, виплати заробітної плати, розрахунків із бюджетом та постачальниками. Щодо динаміки дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, то відбулося її скорочення у 2016 році на 80,99%. Дана тенденція є позитивною, оскільки покращує фінансову дисципліну із партнерами училища.

Також спостерігалось значне зростання дебіторської заборгованості за розрахунками у 2014 році (на 3350,00%) та у 2016 році (на 50,72%). Таку тенденцію оцінюють негативно, оскільки збільшився обсяг коштів, що вилучається із обороту навчального закладу.

Протягом усього періоду відбувалось стабільне зростання запасів навчального закладу. За результатами 2015 року їх величина зросла до 23,99%, а у 2016 році – до 35,58%.

Гроші та їх еквіваленти за аналізований період зменшувались: у 2014 р. їхня сума становила 13 тис. грн. (0,97%), у 2015 р. – 14 тис. грн. (0,67%), у 2016 р. – 10 тис. грн. (0,67%). Це оцінюють негативно, оскільки гроші та еквіваленти є наймобільнішими активами училища, тому воно може мати труднощі із здійсненням поточних розрахунків із контрагентами.

Найменші частки у структурі оборотних активів Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони припадали на витрати майбутніх періодів. Так, у 2014 р. їхня величина становила 5 тис. грн. (0,37%), у 2015 р. – 13 тис. грн. (0,62%), у 2016 р. – 8 тис. грн. (0,54%).

Проведений аналіз виявив, що за досліджуваний період 2014-2016 роки значно зросла частка інших оборотних активів у складі оборотних активів Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони. Так, у 2014 їхня сума становила 41 тис. грн. (3,05%), у 2015 р. – вже 246 тис. грн. (12,59%), у 2016 р. – 269 тис. грн. (18,13%). Загалом приріст становив 228 тис. грн. або 15,08%.

Структурно-динамічний аналіз необоротних активів навчального закладу показаний у табл. 4.

Таблиця 4

Аналіз динаміки та структури необоротних активів
Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони за 2014-2016 роки

Показники	2014 рік		2015 рік		2016 рік		Темпи приросту, %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2015-2014	2016-2015
Нематеріальні активи	2609	61,20	2609	63,20	2609	62,87	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	95	2,22	-	-	1	0,02	-	-
Основні засоби	1484	34,81	1500	36,34	1521	36,65	1,08	1,40
Відстрочені податкові активи	56	1,31	-	-	-	-	-	-
Інші необоротні активи	19	0,46	19	0,46	19	0,46	0	0
Всього	4263	100	4128	100	4150	100	-3,17	0,53

Джерело: [6]

З табл. 4 видно, що зміна обсягу необоротних активів є нестабільною: у 2015 році їх обсяг зменшився на 3,17%, а у 2016 році – збільшився на 0,53%. Основну часту у структурі необоротних активів займають нематеріальні активи (0 стабільна сума у 2609 тис. грн.), частка у 2016 році становила 62,87%.

Обсяг основних засобів стабільно зростає, відповідно зростала і їхня частка у структурі необоротних активів: у 2016 році показник становив 36,65%.

Інші необоротні активи мали сталу величину та частку у структурі необоротних активів училища: відповідно 19 тис. грн. та 0,46%.

Оскільки єдино складовою необоротних активів навчального закладу, що змінювались

протягом досліджуваного періоду є основні засоби, варто приділити увагу їхній ефективності використання (табл. 5).

Таблиця 5

Аналіз ефективності використання основних засобів
Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони за 2014-2016 роки

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Абсолютний приріст	
				2015-2014	2016-2015
Фондовіддача, грн.	5,18	6,95	6,53	1,77	-0,42
Фондомісткість, грн.	0,19	0,14	0,15	-0,05	0,01
Фондоозброєність, тис. грн./чол.	17,06	16,67	19,01	-0,39	2,34
Рентабельність основних засобів, %	-	-	4,40	-	-

Джерело: [6]

Як видно із табл. 5 зміна показників фондовіддачі основних засобів була нестабільною. Так, на кожен гривню, вкладену училищем в ці засоби, воно отримувало 5,18 грн. чистого доходу у 2014 р., 6,95 грн. – у 2015 р. та 6,53 грн. – у 2016 р. Загалом фондовіддача зменшилась у 2016 році на 0,42 грн.

Показник фондомісткості, що показує скільки основних засобів навчального закладу припадає на 1 грн. доходу, який отримує училище загалом має нестабільну тенденцію зміни. Так, у 2014 році показник становив 0,19 грн., у 2015 році зменшився до 0,14 грн., у 2016 році склав 0,15 грн.

За досліджуваний період також спостерігалась нестабільна зміна фондоозброєності, яка загалом у 2015 році склала 16,67 тис. грн./чол. (на 0,39 тис. грн./чол. менше порівняно із 2014 роком), а у 2016 році становила 19,01 тис. грн./чол. (на 2,34 тис. грн./чол. більше порівняно із 2015 роком).

Рентабельність використання основних засобів визначити можливо лише за 2016 рік, оскільки у 2014-2015 роках навчальний заклад був збитковим. Поява рентабельності основних засобів у 2016 році оцінюється позитивно, оскільки це означає підвищення ефективності їх використання. Так, у 2016 році рентабельність основних засобів склала 4,40%.

Висновки. Таким чином, активи відіграють важливу роль в забезпеченні фінансової стійкості та платоспроможності училища, рентабельності та результатів його фінансово-господарської діяльності. Оптимальна величина та структура активів повинна забезпечувати безперебійне ефективне функціонування навчального закладу. Аналіз активів є складним процесом, оскільки під час його здійснення необхідно дати оцінку обсягу, структури та динаміки оборотних та необоротних активів, визначити рівень та ефективність використання основних засобів і факторів, що на них впливають тощо.

Аналіз активів навчального закладу, проведений на прикладі Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони за 2014-2016 роки виявив, що загальна вартість майна училища змінювалась нестабільно. Так, у 2015 році вона зросла на 10,98%, тоді як у 2016 році – зменшилась на 9,49%, що є негативним явищем у фінансово-господарській діяльності навчального закладу, адже це зменшує його можливості надавати якісні освітні послуги. Основними причинами, що вплинули на зміну валюти балансу є значне скорочення вартості оборотних активів на 29,33% у 2016 році, а також відсутність збільшення вартості та оновлення нематеріальних активів і основних засобів протягом досліджуваного періоду.

Список використаних джерел

1. Абдурахманова А.Е., Кремповая Н.Л. Оптимізація управління активами підприємства / А.Е. Абдурахманова, Н.Л. Кремповая // Культура народів Причорномор'я. – Сімферополь : Крим. – 2013. – №253. – С. 10-13.
2. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібник /

О.Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.

3. Жук О.С. Оцінка стану та структури активів підприємства / О.С. Жук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – Острог : Вид-во НУ«ОА». – 2016. – №3(31). – С. 16-20.

4. Клименко С.О., Мікрюкова Л.В. Аналітичне забезпечення моніторингу фінансового стану вищого навчального закладу / С.О. Клименко, Л.В. Мікрюкова // Економіка і суспільство. – 2016. – №2. – С. 549-553.

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

6. Фінансова звітність Вінницького ВПУ Департаменту поліції охорони [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://vvpri.com.ua/down/>

7. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент : підручник / В.М. Шелудько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2013. – 375 с.

*Жукова О.А., старший викладач
кафедри економіки та менеджменту,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Гелета І.А., магістрант 1 року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

DEBIT MANAGEMENT AND CREDIT PROTECTION AT THE ENTERPRISE

Анотація. У даній роботі досліджено теоретичні аспекти управління дебіторською і кредиторською заборгованістю. Висвітлено практичні підходи щодо аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, управлінням дебіторською заборгованістю, управління кредиторською заборгованістю, ефективність управління.

Abstract. In this paper the theoretical aspects of management of accounts receivable and payables are investigated. The practical approaches to the analysis of receivables and payables of the enterprise are presented.

Keywords: accounts receivable, accounts payable, accounts receivable management, payroll management, management efficiency.

Постановка проблеми. Під впливом нестабільності економічного, фінансового і політичного середовища знижуються темпи зростання обсягів виробництва, скорочуються види діяльності, сповільнюються інвестиційні вкладення. У зв'язку з цим виникає потреба у розробці ефективного механізму управління господарською діяльністю підприємств. Домінуюче значення, у такій ситуації, набуває управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Ринкові умови господарювання підвищують самостійність підприємств, їх економічну і юридичну відповідальність. У цих умовах різко зростає значення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Все це значно підвищує необхідність раціонального використання дебіторської та кредиторської заборгованості, яка є неминучим фактом, супроводжуваним системою взаєморозрахунків підприємств. Управління дебіторською та кредиторською